

наутографа јесте то, што онај шиљак на опни не пише таласе своје опне на којој је утврђен као што то ради оно перце код фонографа, него игла на Едисоном фонографу убада таласе у оловну артију, која је одма поред ње на овоме ваљку. Оловна артија узета је за то, што није еластична, па убод како га игла убоду у њу тако и остане, а то баш и треба. Кад је тај ваљак на коме је оловна артија у миру, кад се не окреће, онда ће игла убодати све на једно исто место, с тога да би се сваки талас ове опне забележио убодом на артији, ваљак се окреће и у исти мах помера напред те увек испред игле долази чиста не избодена артија да игла у њу упада. Ваљак на коме је оловна артија издубљен је прафасто и игла упада баш на оно место у артију, где долази олук шрафа; то се мора увек удесити пре него што се ради са фонографом.

Ето у томе је сва тајна ове справе: кратка, левкаста цев, на ужем крају задњивена опном од лискуна и на средини опне једна игла, која ће да убада у оловну артију на овоме ваљку.

Кад се пред фонографом ништа не говори, нити производи ма какав звук, дакле кад на опну не долази никакво таласање, онда игла повлачи по оловној артији равну бразду. Али ако ма ко пред фонографом изговори ма какву реч, ако произведе ма какав звук и ма на који начин, онда се опна са шиљком заталаса и убада у оловну артију све дотле, до год се пред њим говори или свира. Кад се таква артија погледа, она изгледа избодена час дубљим, а час плићим убодима, а то су управо верни отисци онога таласања, како је опна час јаче, а час слабије треперила. Обртањем ваљка доводи се пред шиљак све нова не избодена артија све дотле, док се цео ваљак с краја на крај не избоду, док се артија на њему убодима не испише. И тако смо исписали на артији цео говор или оне звуке, што су пред фонографом произведени и чији су таласи заталасали и опну, а с њом и шиљак на фонографу.

Писање по артији отпочне се на једном крају ваљка, па се доврши на другом, па како треба да се оно што је написано понови с почетка, то се опна са иглом на њој измакне да не би дирала овако избодену артију и ваљак се окретањем врати натраг, те игла кад се опна спусти, опет дође на онај свој убод који је убола кад је први пут говор отпочет. Сад више не треба говорити. Кад се ваљак почне окретати онако исто као и мало час, игла на опни упадаће сама из једног свог убода у други, а са иглом ће тако исто одскакати и опна на којој је она утврђена: другим речима они убоди помоћу игле гоне опну да трепери онако исто као што је треперила кад је игла те убоду убадала; убоди помоћу игле понављају треперење опне онако исто као што је опна треперила кад се пред њом говорило или свирало, то ће рећи опна понавља говор или свирку т. ј. фонограф одговара оно исто што је чуо.

Оће ли опна затреперити при понављању говора онако исто као први пут, другим речима, оће ли фонограф одговорити сасвим онако како смо ми пред њим говорили, зависи од много које чега. На прво место долази брзина којом се обрће ваљак на ком је артија, јер ако се при примању говора ваљак окреће једном брзином, а при одговарању другом, онда ни понављање не ће бити онако исто као што је био првобитни говор. Пошто је немогуће удесити руком брзину окретања ваљка у другом случају као и у првом, то се поред готовог фонографа намести још један механизам као код сата, који, кад се навије окреће ваљак увек једном и истом брзином. Као што ви-

дите ваљак на овоме фонографу мора се окретати руком, а то је као што рекох веома несигурно, те ваља у напред знати да ни понављање не ће бити онако потпуно, као првобитни говор.

Осим тога тачност понављања зависи и од самог отвора на коме се говори, од дубина убода, као и од још више других ситница, које се све морају узети у обзир при понављању овако сунтилне појаве као што је човечији говор.

Едисон је свој фонограф пронашао 1877. године Јануара месеца, а пре двадесет и пет дана навршило се четири године, како га је представио француској академији наука. Од тог доба Едисон га је неколико усавршио и најсавршенији свој фонограф изложио је био на прошло годишњој електричној изложби у Паризу и у своме га одељењу показивао посетиоцима. Одговарање овог фонограф срањено са одговарањем тог Едисоновог фонографа у неколико заостаје рад неких непотпуности у конструкцији, а у колико овај фонограф у опште може да прими и понови пред њим изговорени говор, имаћете прилике видети из експеримената, које ће г. приказивач фонографа сад извршити.

ЗВОНА У ПОСТОЈБИНИ.

по Фрајлиграту.

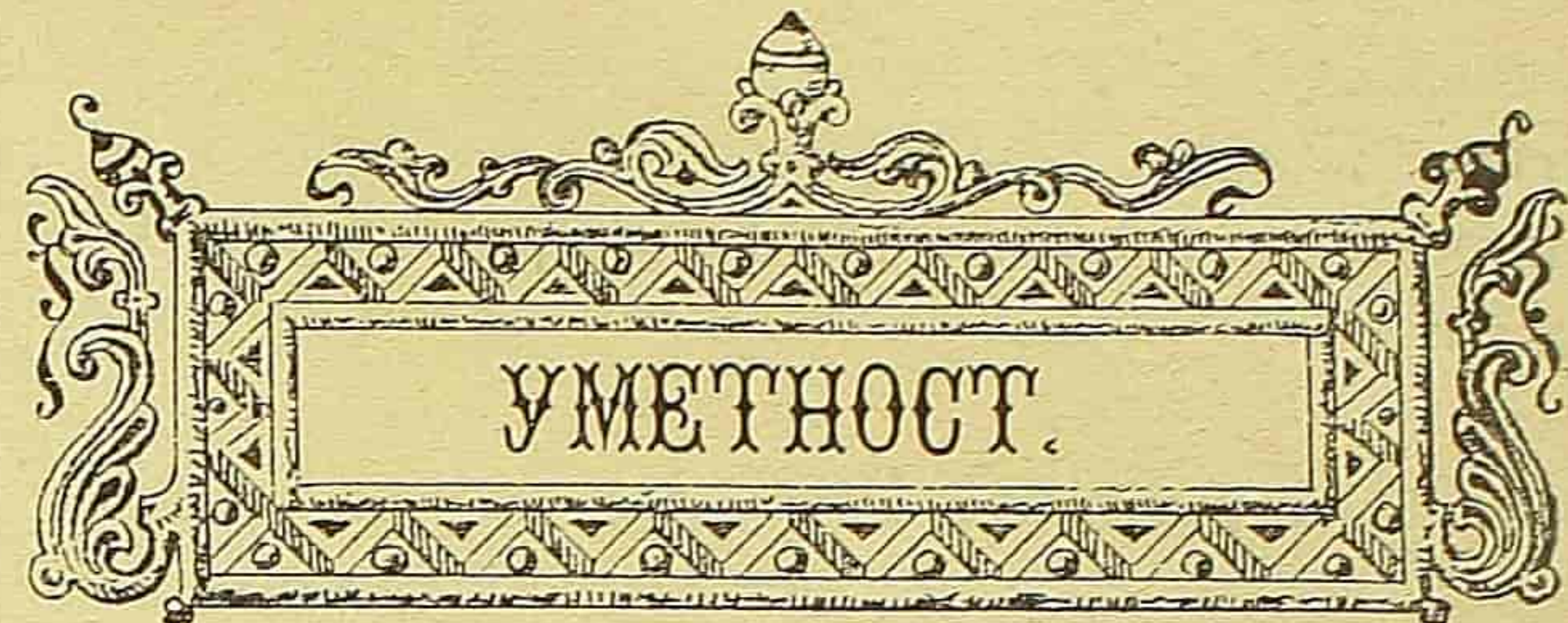
Фруд ми одјекне
У срце текне
Стојбинских звона
Кад чујем јек
Што ми дивљим бесом
Гласовитим тресом
Очараху дивно
Детињски век.
Ма где да блудим
За њима жудим
Занесен миљем
Сећам се њих
На звона што брује
И лелујно хује
На бујним валима
Речице Ли.

Прогнан кад бејаш
Ја често слушах
Са кула звучан
Громоран глас,
Ал у тој хуци
Громорној буци
Није ни близу
Толика сласт,
Као кад запоје
Са куле твоје
Те срце клићке
Слушајућ' њих
Како слатко брује
И лелујно хује
Над бујним валима
Речице Ли.

Ко гром кад загрми
Из облака првих
Затутњи у Риму
Од звона Ватикан,
А над морем Париза
Из сна те трза
Цимбалским јеком
Богородичин храм.
Гордо стојите!
Громко појите!
Ал' слађа гласа
Немате ви
Од звона што брује
И лелујно хује
Над бујним валима
Речице Ли.

Нек' звоне звона
Са дична Кремља!
Правоверноме
На част адет!
У акшам нека
Муезина чека
Док га позове
Под минарет.
Нек им је просто!
Мени је ост'о
У срцу диван
Спомен на њих,
Срце ми чује
Звона што брује
Над бујним валима
Речице Ли.

Васа Станишин.

МЕЂУНАРОДНА УМЕТНИЧКА ИЗЛОЖБА У БЕЧУ.

II.

Руководени стручњаком као што је Ј. Кршњави разгледаћемо даље изложке Норвешке, Шведске и Данске.

Ове три северне државе одабирале су своје уметничке снаге које су послале на међународну изложбу, те по томе су стекле доброга гласа својим уметничким тежњама. Норвешки и шведски уметници расути су по свима земљама те се не приказују на изложби у групи по својим особинама. Данска је изложила радове својих уметника који живе и раде на дому, те се појављују као једно коло,

Норвежани раде не само као самостални уметници по већим градовима немачким но су многи и знатни учитељи по уметничким академијама. Тако је сликар Гуде изложио своје радове у норвешкој и у немачкој групи — његова слика: „Усамљени рибари у бури“ у одељењу домовине му показује много јаче особине овога сликара но слика коју је изложио с Немцима заједно. Сиву, чисто зеленкасту воду која баца грдне таласе те се игра са напуштеним рибарским чамцем, приказао нам је Гуде са урођеном му вештином. Елиф. Петерсен који се некада у Монакову бавио огромним умишљајима напустио је у Паризу и у Риму правац којим је био пошао. Штета што таки дар као што је у тога сликара троши своју снагу сликајући гаднога „Крпционцију“. Ерик Веренскјолд огледао је врло сретно да наслика један призор са села а у вечерњем сутону. Млад, леп момак, ратар срета две девојке на ливади. Једна по годинама још дете гледа му безазлено у очи а друга обара стидљиво поглед пред момком и гурка своју другарицу да иду. Уметник нам је вешто приказао не само провидну вечерњу маглу и како се румен разлива по зраку, финне рефлексе и сенке, снажне локалне боје но је унео у слику и духовни моменат. Мортн Милер изложио је велику слику — озбиљан предео снажан бојом а коректан по цртежу. Дал пак шаљиву слику: младе девојке вуку ужетом момка и чамац му на обалу. Норман је женијално исписао дивоту летње ноћи у Лофотама. У нас заруди небо с вечера само на неколико тренутака — тамо пак то траје по читаве часове када се поноћно сунце зажари те претвори лаку маглу и облаке у злато и пурпур. Норман је ове бриљантне ефекте дивно исписао. Кителсен насликао је један раденички „страјк“ („обуставу рада“).